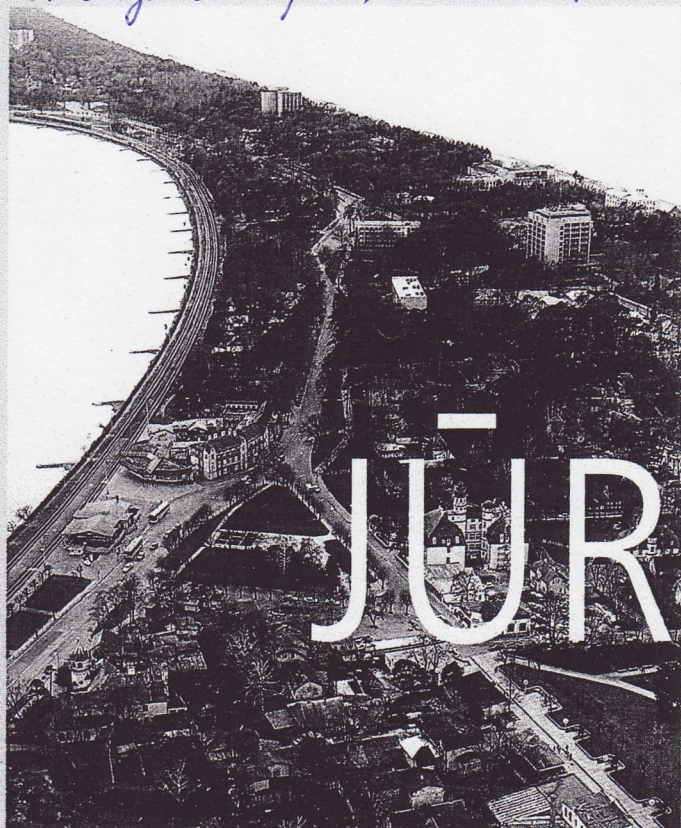

*Jūrmala, Aero
2008. gada aprīļa numurs*

Jūrmala nonākusi krustcelēs, kur jāizvēlas – komfortu, mūsdienīgumu, urbānu vidi vai atsacīšanos no ārēja spožuma kultūrvēsturisku vērtību dēļ. Domas par kūrorta pilsētas attīstību profesionāļu un iedzīvotāju vidū dalās. Vai tā kļūs par ekskluzīvu Rīgas guļamrajonu un izklaīžu vietu vai tomēr saglabās ārstnieciska kūrorta statusu?

SAGATAVOJUSI JOLANTA TOMŠEVICA

JŪRMALA – BEACH CITY?

VAKAR

Vēsturiski Jūrmala nav bijusi skaļu izklaīžu vieta, bet gan augstas kvalitātes kūrorts, kur saņemt ārstnieciskas procedūras, baudīt atpūtu, relaksējošas pastaigas svaigā priežu meža gaisā un klasiskās mūzikas koncertus. 1838. gadā Jūrmalai tika piešķirts valsts nozīmes ārstnieciskā kūrorta statuss, ko tā veiksmīgi saglabāja arī padomju laikā. Līdz pagājušā gadsimta 90. gadiem Jūrmala bija pazīstama kā savdabīgas ārzemes PSRS sastāvā, un, kaut gan padomju gados daudzstāvu apbūve ienāca arī Jūrmalas pilsētā, kopumā kultūrvēsturiskā ainava tomēr netika izjaukta.

Jūrmalas sanatorijās ārstēšana, medicīniskās procedūras, peldes un vannas bija balstītas uz vietējo ārstniecisko minerālūdeņu un dūņu bāzes, kas atzīta par unikālu pasaules mēroga dabas vērtību kompleksu arī šodien, jo, piemēram, Jaunķemeru minerālūdens un dūņu kvalitāte ir daudz labāka nekā izslavētajos Vācijas ārstnieciskajos kūrortos.

Par Jūrmalas vērtībām, ņemot vērā pagājušo gadsimtu vēsturi gan pilsētvies, gan kultūras tradīciju jomā, uz-

skatāma:

- 1) bagātīgā koka apbūve kopš XIX gadsimta sākuma,
- 2) demokrātiska sociālā vide – vietējie iedzīvotāji un kūrorta viesi pārsvarā bija skolotāji, ārsti, ierēdņi, rakstnieki, dzejnieki, politiķi, sabiedriskie darbinieki,
- 3) kultūrvides tradīcijās dominējošs intīms un privāts sadzīves raksturs; ne sabiedriski rosīgais, publiskais un ārišķīgais,
- 4) dabas un cilvēka harmonija, kas modernajā pasaulē kļūst par aizvien lielāku retumu.

Var, protams, apgalvot, ka minētajam piemīt zināma provinces pieskaņa atšķirībā no tādiem ārēji spožiem un aristokrātiskiem Eiropas kūrortiem kā Nica, Biarica vai Pēterburgas apkārtnes kūrorti. Tomēr Jūrmalai allaž piemītusi tā burvība, ko var dēvēt par īpašu romantisku gaisotni. Tā bijusi pievilcīga tiem, kas vairās no lielpilsētas burzmas, trokšņa un ikdienas steigas. Savukārt XXI gadsimtā klusums, svaigs gaiss un rimta ikdiena jau ir īpaša vērtība ne tikai emocionālā nozīmē, par ko liecina arī nekustamā īpašuma piedāvājumu argumenti.

ŠODIEN

Romantiska vide neatmaksājas

Tie, kas nedzīvo Jūrmalā, to joprojām uztver kā romantisku vidi – tipisku kūrortu, kas atdzīvojas tikai vasarās. Tomēr mūsdienu situācijā šāc pieeja kļūst nereāla, jo kapitālistu prasa finansiālu atdevi visu gadu. Tāpēc pilsētā tiek meklēti veidi, kā to iztīstīt un padarīt tūristiem interesantā visās sezonās. Neapšaubāmi, Jūrmala kļūst sakoptāka, tajā pašā laikā maz pieņemama ilgdzīvotājiem, no kurie daudzi pilsētu pamazām pamet.

2004. gadā Jūrmalā bija sarīkota konference, kurā notika domu apmaiņa starp spa un ārstniecisko kūrortu speciālistiem, kurā dominēja spa kritiķu viedoklis, ka ārstnieciskā kūrorta jēdziens ir novecojis. Tomēr neatbilst patiesībai, jo Eiropā šādi kūrorti aizvien sekmīgi darbojas. Zāķ gan tiek kultivēts atsevišķai sabiedrības daļai izdevīgs uzskats par to kūrorts nozīmē tikai izklaides, slatumpošānu un jūru. Šāda nostāne ir dominējoša arī pašreizējo attīstības namu attīstībā Jūrmalā. Patl-

Materiāls veidots sadarbībā ar biroja AIG direktori, mākslas zinātnieci Baibu Eglāju, Jūrmalas būvvaldes vadītāju Vītu Zvejnieci un mākslas zinātnieku Rihardu Pētersonu.

Baiba Eglāja, biroja AIG direktore, mākslas zinātniece, tālr. 67211253
Rihards Pētersons, mākslas zinātnieks, tālr. 67229272
Vīta Zvejniece, Jūrmalas būvvaldes vadītāja, tālr. 67751244

ūsū valstī vairs nedarbojas neviena no daudzajām tik ekskluzīvajām ārstniecības iestādēm, ko agrāk Latvijā smeklēja tūristi no visas Padomju savienības. Atlicis tikai viens kūrorts – unķemeri, kas joprojām pārpildīts, šū bēdīgā stāvoklī, jo kūrortu atīstībai un saglabāšanai nav atbalsta no valsts. Toties daudzos Latvijas reģionos, arī Jūrmalā, vērojama tendence dīt milzīgus sabiedriskus objektus, kas paredzēti, lai vienkopus pulcētu smitiem tūkstošu cilvēku un tādējāti attīstītu tūrisma jomu. Protams, vimilzīgo projektu biznesa plānos ir daļa, kas stāsta, cik tie būs izdevīgi videi, kurā atradīsies, un labvēlīgi ietekmē iedzīvotājiem. Nezin kāpēc n iedzīvotāji par to nepriecājas? Ne visi no viņiem ir ar iesīkstējušu došānu, neizglītoti, nemoderni utt. malā varbūt vainojama līdzšinējā jācija, kad pieredzes trūkuma, neārtoto būvnormatīvu un politisko rīgu dēļ iedzīvotājiem nācies samieāties ar daudziem neveiksmīgiem objektiem. Iespējams, noraidošā atsme, kas tagad izveidojusies iedzīāju vidū gandrīz pret katru jaunu

Stihiskā attīstība

1995. gadā Jūrmalas dome pieņēma pilsētas attīstības plānu. Tas ar dažādiem vēlākos gados (2000. un 2004. gadā) veiktiem grozījumiem, kas apstiprināti tikai pagājušajā gadā, ir spēkā vēl tagad. Šajā dokumentā, sadaļā *Jūrmalas nākotnes vīzija*, teikts: "Jūrmala ir cilvēkiem draudzīga pilsēta, kurā tiek ievēroti **lidzsvartas attīstības principi**; Jūrmala ir pilsēta, kura ir saglabājusi savus dabīgos ārstnieciskos resursus, dabas vērtības, kultūrvēsturisko mantojumu; Jūrmala ir viens no Baltijas jūras baseina kūrorta, konferenču tūrisma un atpūtas centriem." Bet sadaļa *Jūrmalas attīstības mērķi* nosaka "saglabāt un atjaunot kultūrvēsturisko mantojumu, kurš kopā ar apkārtni veido Jūrmalas tēlu", un "veidot elastīgu pilsētas struktūru, balstoties uz **vēsturiskajiem pilsētas veidošanās priekšnoteikumiem**".

Rodas jautājums – kā šis Jūrmalas attīstības pamatnostādnes sadzīvo ar jaunajiem projektiem, to novietojumu un izskatu?

Jūrmalas būvvaldes vadītāja Vita

ievēroti. Tomēr arī saglabātajās Jūrmalas vēsturiskās apbūves vietās aizvien vēl parādās jauni objekti, kas diemžēl veco apbūves noteikumu (piemēram, paredz mazstāvu daudzdzīvokļu namu apbūvi jauktās apbūves teritorijās) dēļ šo vidi degradē. Prognozējams, ka vēl vairākus gadus būs jūtamas to nelabvēlīgās sekas, jo daudzu objektu būvniecību vairs nav iespējams atcelt.

Pagājušā gadsimta 90. gados Jūrmala bija viena no nedaudzajām pilsētām, kurām pirmajām tika izstrādāts attīstības plāns. Diemžēl tas izrādījies nevis pluss, bet mīnuss, jo pašapmierinātība par toreiz paveikto ieilgusi, kamēr citās Latvijas pilsētās vēlāk tapušie plāni ir daudz progresīvāki un kompetentāki. Turklāt Jūrmalai vienmēr traucējušas politiskās spēles un ažiotaža ap tām. Līdz šim reti kad bijis iespējams paredzēt, kā beigsies kāda projekta apspriešana un plānošana.

Pēcatmodas laikā lielu postu nodarīja novecojušo sanatoriju ēku un zemju privatizācija, kas daudzos objektos vēl nemaz nav pabeigta; arī zemes kadastrālās vērtības straujais kāpums. Pamazām izveidojās savdabīgas *ekonomiskās*

objektu, ar laiku varētu mainīties, ja šādi objekti, kas tiešām būtu deun vērtīgi Jūrmalai.

Latvijā pašā laikā tūristi Latvijā īpaši sarīnās un novērtē pastaigas mežā, ējas pabūt dabas parkos, klusās šīs pie jūras. Šādu iespēju Eiropā sen vairs nav.

odas pretruna – kāpēc mēģipelnīt uz to, kā nav, bet nelabāt un neattīstīt to, kas ir? Esā atbilde būs redzama pēc gari pieciem, desmit, bet pa to laice tikai dabas, bet arī vides ainava galvenais, pati pilsētas būtība, kas dzusies gadsimtiem ilgi, neatgrieiski pārvēršas. Vai uz labu?

Zvejniece atzīst – grozījumu sagatavošana aizņēmusi tik ilgu laiku, ka prātīgāk toreiz būtu bijis sākt jauna pilsētas attīstības plāna izstrādāšanu. Tad, iespējams, būtu izdevies izvairīties no tā posta, ko nodarījuši iepriekšējie Jūrmalas apbūves noteikumi, kas tagad pārstrādāti. Ļoti daudzas problēmas saistītas ar likumdošanu un ekonomisko situāciju valstī. V. Zvejniece gan uzsver – neraugoties uz tām, pilsēta cenšas saglabāt kultūrvēsturiskās vērtības, ievēro vēsturiskās apbūves zonas un aizsargājamās teritorijas. Šo gadu laikā nav izveidoti jauni apbūves gabali uz citu teritoriju rēķina, tātad vēsturiskie pilsētībūvniecības principi it kā tiek

šķēres – necilās vasarnīcas īpašnieks nebija spējīgs reāli apsaimniekot (sakopt un nomaksāt visus nodokļus) savu zemes īpašumu, kura cena kļuva neadekvāti liela. Viegļāk bija zemesgabalu un ēku pārdot. Tādējādi nozīmīgi objekti vai teritorijas nonāca veiklu biznesmeņu rokās, kam svarīga tikai peļņa.

Daļa mantinieku joprojām gaida vēl lielāku zemes cenu paaugstināšanos, lai to pārdotu, bet par īpašuma vizuālo tēlu un sakoptību neliekas ne zinīs.

Mainās iedzīvotāji, mainās arī gaume un izpratne par lietām. Attiecīgi veidojas arī jaunie projekti – maksā tas, kas pasūta mūziku. Tomēr piedāvājumi ir interesanti arhitektiem, jo naidīgo ▶▶

1 Bijušais restorāns *Jūras pērle*, kā vietā paredzēta desmitstāvu celtnē.

2 Ēka kāpu zonā, kas būvēta padomju gados. Šis daudzstāvu ēkas arhitektūra aizgūta no Melnās jūras piekrastei raksturīgām terasveida celtnēm – svešām Baltijas klimatam un celtniecības tradīcijām.

3 Jūrmala kādreiz.

pasūtītāju dēļ paver grandiozas iespējas. Projektu izdevīgumu gan gribētos vērtēt kā arhitektu ētikas jautājumu. Sevi cenošs arhitekts nekad nedrīkstētu nonākt situācijā, kad nerēķinās ar apkārtējo vidi un savas ambīcijas apmierina uz zaudētu kultūrvēsturisku vērtību rēķina. Diemžēl vēlme pierādīt, ka mēs neesam sliktāki par citiem, bieži *veiksmīgi* diktē arhitektūru Jūrmalā. Arī pie mums drīz jūras krastu varētu *rotāt* piecvaigžņu viesnīcu debesskrāpji, izklaides kompleksi un neona gaismas. Sliktāk tikai ar palmām – tās tomēr, kā jau *saprātīgi* radījumi, zina, kur iederas, bet kur – ne.

Jūrmalā raksturīgi, ka arhitektiem bieži nav tieša kontakta ar pasūtītāju. To pārstāv daudzi starpnieki: juristi, pārvaldnieki vai nekustamā īpašuma firmas. Tādējādi nav arī dialoga, kurā iespējams diskutēt par to, kas Jūrmalai un arī pašam īpašniekam būtu labāk ilgtermiņa skatījumā.

Viens no galvenajiem projektu attīstības faktoriem ir komunikāciju tīkli. Izdevīgi ir pirkt un apbūvēt tieši šos zemesgabalus, kuros jau ir visas nepieciešamās komunikācijas, jo nav vajadzīgas papildu investīcijas. Tajā pašā laikā daudzas teritorijas ir tukšas un pamestas. Daudzās no tām ir sarežģīta ģeoloģija, tās atrodas salīdzinoši tālu no Jūrmalas centra, un atsevišķos rajonos nav mūsdienām atbilstošu komunikāciju – joprojām vēl ir sausās tualetes. Arī tādā nozīmīgā un skaistā vietā kā Ķemeru nacionālais parks valda postaža, trūkst valsts ieinteresētības un koncepcijas tā sakārtošanai. Investori savukārt alkst ātras peļņas un nevēlas ieguldīt līdzekļus infrastruktūras uzlabošanā.

Visi šie aspekti pamazām rada situāciju, kad lielākais vairums jauno projektu izkārtojas Jūrmalas centrālajā daļā, kur atrodas kultūrvēsturiskas ēkas un kūrortpilsētvides ainava. Rodas iespāids, ka apbūvi un arī pilsētas attīstības modeli vairāk nosaka izdevīgums (lai arī ar labu domu, kā piesaistīt vairāk investoru pilsētai, kā to labiekārtot), jo objekti izvietojas nejauši, neņemot vērā funkcionālo zonējumu, un deformē pilsētas struktūru. Šķiet, pilsētai pagaidām nav arī vienota plānveidīga attīstības modeļa. Šeit tad arī sākas domstarpības un problēmas. Arvien biežāk sabiedrībā pavid jautājums – vai pilsētai ir skaidrs priekšstats, ko tā vēlas saglabāt un uzskatīt par pilsētas lepnumu; ko savukārt mainīt un

atjaunot, bet kādus objektus redzēt kā savas *pilsētas vērtus*? Vai notiek arī kāda modelēšana, diskusijas?

Runa nav par to, kas kādam/daudziem patīk vai nepatīk, bet par to, vai vispār ir konkrēts, dokumentāri pamatots redzējums, saskaņā ar ko veidot pilsētas apbūvi. Varbūt Jūrmalai būtu noderīga Ventspils pieredze – ostmalas attīstības plānošanai tika izveidots makets, kurā varēja ievietot visus konkursa kārtībā atlasīto objektu maketus un novērtēt, kā tas isti dabā izskatīsies. Rezultāts tagad priecē ne tikai ventspilniekus, bet arī pilsētas viesus.

Jaunie projekti – par un pret

Lūk, dažas no aktuālākajām problēmām, kas satrauc sabiedrību:

■ **augstceltnes kāpu zonā**, tiešā pludmales tuvumā.

Padomju gados tikai viena ēka (tagad sanatorija *Baltic Beach Hotel*) brutāli iznīcināja kāpu, pietuvojoties pie pašas pludmales, un kļuva par kultūrvidi degradējošu objektu. Vēlāk nekas tik monumentāls un nepiemērots vairs neparādījās. Citas piekrastē redzamās kūrorta ēkas ir senākas, mazākas un vairāk atbilstošas priekšstatam par Jūrmalas vidi un tās mērogu.

Starp bijušajām padomju laika celtnēm viena no interesantākajām bija restorāns *Jūras pērle* (1964, arh. J. Goldenbergs), ko iznīcināja pirms 10–12 gadiem. Tā vietā lai kāpu rekultivētu, objekta vieta pašlaik ir privatizēta, vairākkārt pārdota, un 2005. gadā Jūrmalas dome pieņēma lēmumu, kurā apstiprināja būvniecības iecerī – desmit stāvu ēku. Pamatojoties uz šo dokumentu, šogad sāks teritorijas detaļplānojums. Pēc sabiedriskās apspriešanas sākotnējais stāvu skaits (17) samazināts līdz desmit, bet šāda būve kāpu zonā vienalga radīs jaunu vertikālu akcentu, kas sadrumstalos pludmales ainavu un vismaz divkārt pārsniegs kāpu priežu augstumu. Vai tas būs precedents, lai turpmāk kāpu zonā ik pēc brīža paceltos aizvien jauni daudzstāvu blāķi?

■ **kāpas kā publiskās ārtelpas nožogošana, teritorijas pārveidošana un pakļaušana privātām interesēm**

Bulduru rajona kāpās 1952. gadā izbūvēja klimatoloģisko paviljonu – koka ēku, kas tajā laikā skaitījās viena no ārstnieciskā kūrorta celtnēm. Vēlāk paviljonu privatizēja un nojauca. Tagad kāpās

slejas privātīpašums ar jaunbūvi, bet apgruntsgabalu iežogota divtik liela teritorija, ko turpmāk iedzīvotāji varēs izmantot tikai dienas laikā, kad tiks atvērti vārtiņi. Pilsētas dome nopietni apgalvo, ka šāds risinājums ir jūrmalnieku interesēs, jo ierīkotais parks tiks kopts un uzturēts kārtībā, pasargājot no vandāļiem nakts stundās. Tiek vilktas paralēles ar Vērmanes parku Rīgā – arī šā parka iežogošanai savulaik netrūka pretinieku. Tomēr parks pilsētā un parks kāpās ir dažādas lietas. Galvenais, lai pašvaldība spētu noteikt, ka teritorija ir slēgta tikai naktīs, un ar laiku liela daļa dabīgās piejūras kāpas netiktu pārvērsta iežogotā un pseidosakārtotā vidē.

Turklāt no jūras puses ēkas fasādē izbūvēti lieli vārti, kas droši vien nav paredzēti tikai skaistumam. Ko pa tiem transportēs un uz kuriem? Ir cerība, ka nākotnē pludmalē atkal no jauna varētu izbūvēt molus, šis jautājums, izrādās, patiešām ir tuvu būvvaldes darba kārtībai. Vēsturiski Jūrmalā jau ir bijuši izbūvēti moli, kas no pludmales iestiepjas jūrā – senās fotogrāfijās redzamas koka konstrukcijas. Līdzīgi moli ar peldkabinēm bijuši arī citos pasaules kūrortos. Jautājums tikai, kā tie tiks novietoti šoreiz – ar pieeju no pludmales, lai būtu lietojami visai sabiedrībai, vai ar izeju no konkrētas ēkas un pieejami tikai elitārai publikai. Kāds būs to lietojums – pastaigām, atpūtai vai varbūt motorlaivu un nelielu kuteru transportēšanai no kāpu zonā esošajām villām uz pietiekama dziļuma vietu jūrā?

■ **piejūras apbūves struktūras un vides graušana ar daudzdzīvokļu ēkām**

Gar visu Jūrmalas kāpu zonu paralēli krastam izvietotas ielas: Bulduru prospekts, Dzintaru prospekts, Jūras iela, Kāpu iela. Kopš XIX gadsimta vidus šo ielu abās pusēs notikusi Jūrmalas kūrorta ēku celtniecība. Šajās zonās izvietotas senākas un arī stilistiski nozīmīgākas celtnes. Visas šīs teritorijas ir valsts aizsardzībā kā pilsētībūvniecības pieminekļi. Tomēr, neraugoties uz to, piemēram, Dzintaru prospekts jau tagad ir ievērojami pārveidots, ceļot tā sauktās mazstāvu (3–4 stāvi) daudzdzīvokļu ēkas. Tā izveidojies piejūras teritorijas kontekstā diezgan izaicinošs objekts – astoņstāvu apartamentu ēka Dzintaru prospektā jūras pusē (arhitekts Zane Kalinka). Rezultātā *stikla kalns* jau tiek izmantots par argumentu, lai iegūtu

tļauju vēsturiskās apbūves nojaukšanai un daudzdzīvokļu ēku būvniecībai rī tuvākā apkārtnē – divas restaurētas oka ēkas ielas pretējā pusē, Dzintaru prospektā 24, vēlas nojaukt, lai arī būētu daudzstāvu dzīvojamo ēku.

Šīs celtnes ir minēto veco apbūves oteikumu izraisītās sekas. Skumji, et šajā rajonā drīzumā varēsīm ieaudzīt vēl vismaz desmit līdzīgus objektus, kas jau apstiprināti.

Veco apbūves noteikumu izraisītās problēmas:

1) zemes uzpērk spekulanti ātras peļņas gūšanai, nevis kultūrvides sakārtošanai,

2) tiek zaudētas vērtīgas piejūras teritorijas sabiedrisko celtnu vajadzībām, kūrorta attīstībai,

3) radikāli izmainās kultūrvide,

4) izmainās individuālās apbūves īpašnieku dzīves apstākļi, pameminās to vēl saglabājušos objektu (ieskaitot arī īpašuma vērtību) kvalitāte, jo, piemēram, vēsturiskā divstāvu ēka starp modernām daudzdzīvokļu celtnēm zaudē savu armu, noskaņu un apkārtējās viļes veidoto pievienoto vērtību,

5) izmainās sociālā vide; tiek ēgūts *Rīgas guļamrajons* ar tam piskiem iedzīvotājiem, kuru izratne par apkārtnes piemērotību iņu personiskajām interesēm un ajadzībām atšķiras no Jūrmalas amatiedzīvotāju viedokļa.

■ Lielupes piekrastes (starp elzceļa tiltu un autotiltu, kas ir savbīgi pilsētas vārti) nepārdomāta rveidošanās

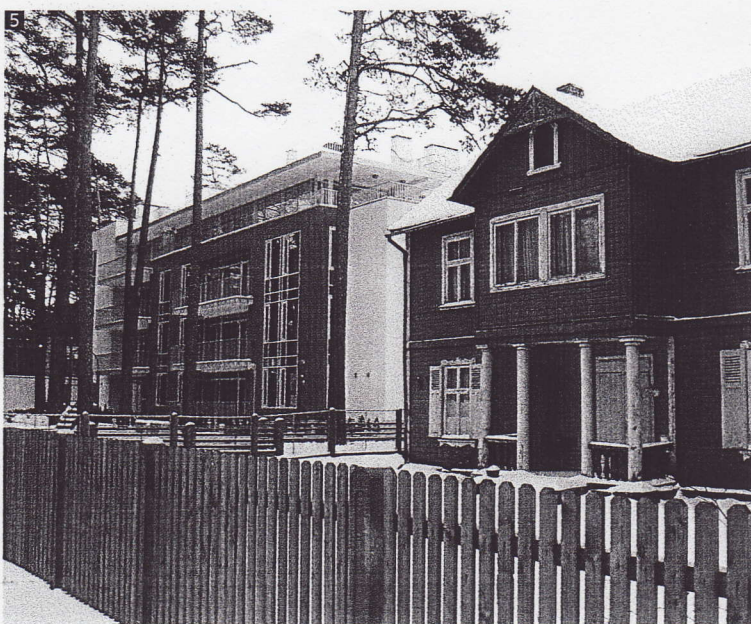
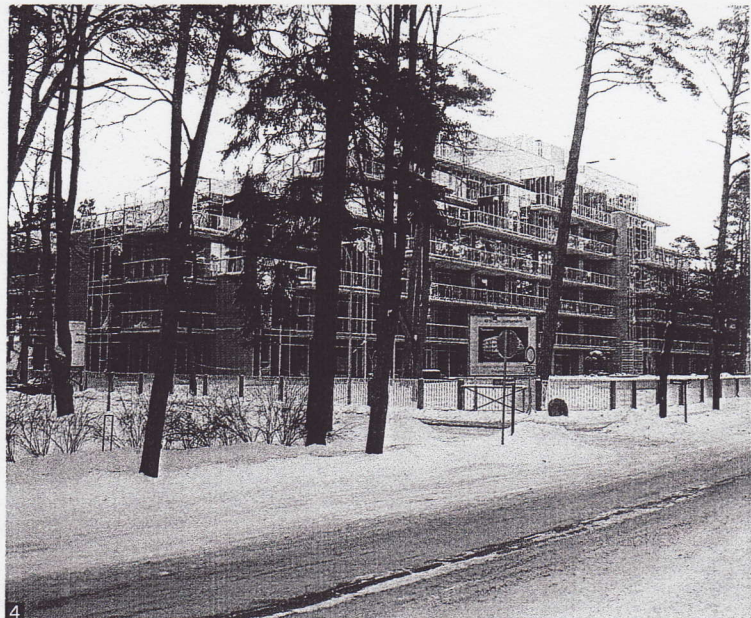
Šķērsojot Lielupi virzienā no Rīgas pa nu vai otru no tiltiem, tiek iegūts piriis iespaids par Jūrmalu. Pagaidām lzami priedēm apauguši krasti, upes lla ar niedrēm un plāvām, senākas is, kas pārsvarā ir atbilstošas kopēra skatam un mērogam, un jaunās nes: *Akwaparks*, *Rimi* lielveikala būve, žvielas uzpildes stacija, kas veido neii pievilcīgu ainavu. Virzienā no *Akwaparka* līdz dzelzceļa tiltam ir piekraste, robežojas ar valsts aizsargājamo pilobūvniecības pieminekli – Vecbulduru jniekiemu. Patlaban ir saskaņots pros, kas paredz piekrastes teritorijas da-mostiprināšanu. Plūdu aizsargdambis

plānots 2,5 metru augstumā. Tas ietilpst Tiltu ielas rekonstrukcijas projektā un aizņems aptuveni pusi no šīs teritorijas starp abiem tiltiem. Šis nostiprinājums ir tehniska, funkcionāla būve, kuras projektam nav piesaistīts ainavu arhitekts, rezultātā no ielas nav paredzētas noejas pie upes, ietve nav nodalīta no ceļa, nav soliņu, apgaismojuma. Rodas priekšstats, ka projekts bijis steidzams, kaut gan pārmērīgi plūdi šajā Lielupes krastā vēl nekad nav novēroti, toties izskatās, ka būs ļoti ērta piebraukšana pie objektiem upes krastā, kurus drīzumā varētu attīstīt. Trūkst arī risinājumu, kā vizuāli un funkcionāli labiekārtot to upes piekrastes teritoriju, kurai uzbērums nav paredzēts. Loģiski būtu vismaz izstrādāt vienotu labiekārtošanas projektu, ko īstenot kaut vai pa daļām. Vēl pagaidām ir apspriežami vairāki daudzstāvu objekti, kas plānoti gan pašreizējā *Akwaparka* stāvlaukuma teritorijā, gan Lielupes piekrastes tuvumā. Šie *torņi* pilsētas skatu, kas paveras, tajā iebraucot, jau uz papīra izmaina līdz nepazīšanai.

■ jauni milzīga apjoma kompleksi

Šie minētie un ne vairs teorētiskie, bet jau darbībā esošie projekti iezīmē noteiktu tendenci, kurai attīstoties, iespējams, var tikt traumētas tās vērtības, kas pagaidām vēl ļauj runāt par Jūrmalu kā unikālu vietu Latvijas un reģiona kontekstā. Arī tādi milzīgi projekti kā, piemēram, atpūtas un izklaides komplekss *Kāpa*, kas plānots Vaivaros, ieskaitot bijušā ūdens atrakciju parka *Nemo* teritoriju, diezin vai veicinās Jūrmalas kultūrvēsturiskās būtības saglabāšanos, kaut gan paredzēts, ka tas piesaistīs ļoti lielus ienākumus, attiecīgi iespējas pilsētai attīstīties un uzplaukt dažādās jomās.

Projekts *Kāpa* (arhitektu birojs S333) ietver vairākas vissezonas (12 mēneši) slēpošanas trases ar 350 metru garu nobraucienu (viena no trasēm transformējama par ūdens atrakciju parku); snoborda trasi; arktisko parku bērniem; ledus alpīnisma trasi; ledus kartinga trasi; kērlinga spēļu zāli; koncertzāli (vietu skaits nav zināms); spa kompleksu; divas 3–4 zvaigžņu viesnīcas ar 700 vietām; apartamentu viesnīcu (vietu skaits nav zināms); multifunkcionālu halli; tirdzniecības centru; izklaides centru (izklaides raksturs nav zināms). Tiks apbūvēti aptuveni 5 ha teritorijas ar apbūves blīvumu līdz 76%. Celtnes augstums plānots

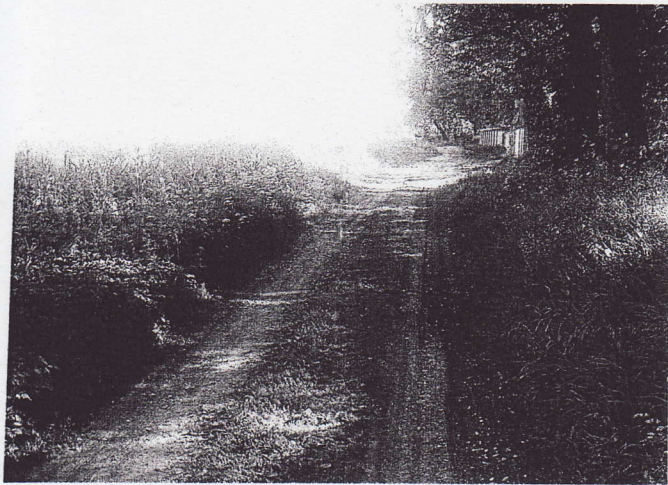

85 metri. Vaivaru pludmali labiekārtos atbilstoši zilā karoga prasībām, izbūvējot glābšanas staciju ar dušām un tualetēm. Apmeklētāju skaits gadā – no 500 000 līdz vairāk nekā miljonam, orientējoši Baltijas valstu, Krievijas, Baltkrievijas un Polijas tūristi. Jūrmalas iedzīvotāji iegūs ap 1500 jaunu darba vietu.

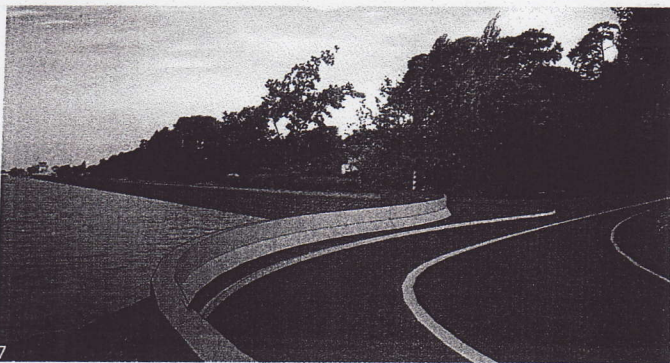
Projekta veidotāji atzīst, ka ainava ir vērtība. Par to it kā liecina kompleksa atraktīvais fasādes risinājums – kokiem apaugusi kāpa. Bet tas arī viss. Prezentācijā nav tiešas sasaistes ar apkārtnējo vidi. Vizualizācijā parādās pat palmas. Tas nozīmē, ka objekts var atrasties jebkur, galvenais, lai cilvēki tam var viegli piekļūt. Rodas absurda situācija – arhitektūra tiek veidota, nevis piesaistot vietai, bet neatkarīgi no tās. Profesionāli atzīst, ka diskutabla ir arī projekta

4 XX gadsimta 80. gadu vidū arhitekta Ilga Zalkalne Dzintaru prospektā izprojektēja vairākus sanatorijas *Baltija* korpusus, kur bija izspēle ar jumta plaknēm, kas paceļas kā atsevišķi torņi. Tagad šis komplekss rekonstruēts, saglabājot it kā minētajā projektā paredzēto (torņiņu) augstumu, bet piešķirot to visai ēkai kopumā, kas rada pavisam citu – monumentālu iespaidu.

5 Dzintaru prospekts 13/15, ekskluzīvu apartamentu ēka, arhitekta Zane Kalinka.

Lielupes krasta ainava ašlaik.

Apstiprinātā Lielupes piekrastes – Tiltas ielas – rekonstrukcijas projekta vizualizācija.

inženiertehniskā puse. Nav skaidrs jautājums par nepieciešamo ceļu izbūvi (paredzēts, ka dienā kompleksam jāuzņem 3000–5000 apmeklētāju, gadā – ap pusmiljons cilvēku), atbilstošu komunikāciju nepieciešamību utt. Pašreiz apstiprināts projekta detālplānojums.

Vieta arī labajam

Labā ziņa ir tā, ka Jūrmalas domes Ekonomikas un attīstības nodaļa sākusī izstrādāt Jūrmalas attīstības stratēģijas jauno plānu. Drīzumā tiks izsludināts konkurss par pilsētas teritoriālā plāna veidošanas tiesībām. Ja darbi veiksies, jauno Jūrmalas attīstības stratēģisko virzienu varētu apstiprināt jau 2009. gadā. Tāpat pilsētā tiek īstenoti vairāki infrastruktūras sakārtošanas un iedzīvotāju sadzīves labiekārtošanas projekti. Lai uzlabotu šo komunikāciju izvietojumu, tiek attīstīts ūdenssaimniecības projekts, būvēti jauni cauruļvadi, Slokā izbūvētas jaunas attīrīšanas iekārtas.

Dubultos, laukumā līdzās baznīcai, agrāk atradās vērtīga ēka – Dubultu kūrāle ar grezniem interjeriem (arh. Johans Daniels Spelsko), ko nojauca padomju laikā. Tagad šajā vietā paredzēts sabiedriskais centrs – mākslas un mūzikas skola, bibliotēka, kurām jau iz-

strādāts detālplānojums. Tas varētu būt jauns, labs, pilsētai un iedzīvotājiem derīgs objekts. Jaundubultos paredzēta atpūtas nama *Liesma* rekonstrukcija. Slokā uzbūvēts stadions, Majoros ierīkots sporta laukums un slidotava.

Sekmīgi norit Kristapa Morberga vasarnīcas atjaunošana Dzintaru prospektā 52, kas pieder Latvijas Universitātei (arhitekti Pēteris Blūms un Ināra Caunīte). Arī šis plānots kā patiesi skaists un atjaunots kultūrvēsturisks objekts.

Ir nedaudzi privātie objekti, ko īpašnieki par savu naudu restaurējuši viens pret vienu un turpina tajos dzīvot, piemēram, mājas kvartālā starp Piestātnes, Indras ielu un Edinburgas prospektu vai divas koka ēkas Bulduru prospektā 53 un 55.

Aktuāls kļuvis jautājums par Jūrmalas pirmās sanatorijas *Marienbāde* (1870) Ērgļu ielā 2 atjaunošanu. Izsludinātajā konkursā savulaik uzvarēja *Arhitekta J. Pogas birojs*, tomēr projektu neatbalstīja, jo ēkai bija paredzēts pārāk daudz stāvu. Pagaidām zināms tikai noteikums, ka šeit jābūt sabiedriskajai būvei. Vēsturiski šis ir Jūrmalai ļoti nozīmīgs objekts.

Ķemeru sanatorijai mainījies juridisko pārstāvju birojs, panākta vienošanās ar būvnieku. Iespējams, lietas sāks atkal virzīties uz priekšu. Tomēr skumji, ka ēka ir pilnībā pārplānota. Ja arī tā kādreiz tiks pabeigta, tur vairs nekas neliecinās par sākotnējo veidolu – *art deco* interjeru.

Lai arī Ķemeru teritorijas objekti ir privatizēti un pilsētai nepieder, tomēr pašvaldība atradusi iespēju drīzumā kaut nedaudz sakopt un uzlabot šo teritoriju.

RĪT

Tagad visur valda tirgus attiecības un masu kultūra. Vērtību sistēma tiek grauta visās jomās, bet Jūrmala ir kā lakmusa papīrs, kas uz to reagē īpaši jutīgi, jo dažādu iemeslu dēļ šeit problēmas parādās dinamiskāk un asāk.

Jūrmalā galvenā vērtība tomēr ir kultūrvēsturiskā vide, tās vērtību sistēma. Vēlme to saglabāt nenozīmē par katru cenu nenojaukt konkrētu ēku, bet gan panākt, lai pilsētas attīstība notiek jēgpilni, tāpat kā tad, kad šī ēka konkrētā vietā uzbūvēta. Tāpēc ir tā, ka bieži vien pašu ēku interpretē kā vērtību sistēmu, uzskatot par vienīgu argumentu un cīnoties par tās saglabāšanu.

Latvieši savā atturībā it kā distancējas no lietām un procesiem, kas viņiem nav pieņemami, bet personīgi neskar. No Jūrmalas problēmu risināšanas distancējas arī arhitekti. Pēdējā publiskā saruna par arhitektūru Jūrmalā notikusi 1998. gadā. Divaini, ka 2007. gada *Jūrmalas arhitektūras dienās* rīkoto konferenci par kūrortu attīstību Jūrmalā darbojošies speciālisti neapmeklēja. Starp ziņotājiem nebija neviena, kas runātu pilsētas vārdā. Ne Jūrmalas politiķi, kas pieņem lēmumus, ne pilsētas arhitekti, kas veido Jūrmalas šodienas tēlu, ne plānotāji, kuri, iespējams, varētu atspēkot sabiedrības viedokli par pilsētas attīstību konceptuālos jautājumos. Iznāk tā – vieni distancējas, citi kritizē, vēl citi nav apmierināti ar visu, bet vienmēr atrodas kāds, kas pamānās izmantot situāciju. Ja speciālistu un arī iedzīvotāju attieksme un ieinteresētība nemainīsies, var gadīties, ka par Jūrmalu, kādu to pazīstam tagad, pēc simt gadiem varēsīm arī nerunāt. Situāciju vienmēr var ietekmēt, bet vairāk par kritiku lietas spēj mainīt ieinteresētība un nepalikšana malā. Jūrmalai ir vajadzīgi viedokļi, diskusijas un vairāk saules, lai idejas raisītos daudz pozitīvākā gaisotnē.

Lai arī arhitektu un vides speciālistu vidū domas dalās – līdzās vēlmei saglabāt vērtības pavīd viedoklis par vecmodību, neelastīgumu, tomēr aptaujātie speciālisti vienprātīgi atzīst, ka finansiālā krīze, iespējams, varētu šo stihisko apbūves procesu ja ne apturēt, tad uz pāris gadiem piebremzēt. Bet pēc gadiem pieciem varētu būt mainījusies arī situācija valstī attiecībā uz korumpētību. Lielas cerības saistās ar jaunajiem speciālistiem – projektu vadītājiem, arhitektiem. Pozitīvi, ka iespēja studēt ārzemēs nedaudz *atšķaidā* arī kopējo arhitektu sabiedrību – nebūs vairs tā, ka visi kopā mācījušies, cits citu pazīst un roka roku mazgā. Jaunie kadri jau tagad kļūst izglītotāki un zinošāki. Viņiem ir iespējas studēt ārzemēs, redzēt citu valstu pozitīvo un negatīvo pieredzi, lai neskrietu aklī pakāļ visam, ko piedāvā. Tas vieš cerību, ka ar laiku būs citi ētikas kritēriji. Savukārt tie milzīgie projekti, kas pašlaik aktuāli, varbūt būs pierādījuši, ka tomēr nedarbojas tā, kā bija cerēts, un citus līdzīgus būvēt nav vērts. Tāpēc vēl ir cerība, ka saglabāsies Rīgas Jūrmala, nevis *Jurmala Beach City*. ■